

Závěr

Ač teoretický koncept právní subjektivity v dobách rozkvětu římské říše ještě zdaleka rozpracován nebyl, téma právní subjektivity, se prolíná značnou částí římského práva. Prakticky celé římské právo osob je nerozlučně spojeno s jejich *caput*, neboli s jejich subjektivitou. Římští právníci a právo tvůrci, ač nechtěli koncept právní subjektivity teoreticky tříbit, museli se v praxi samozřejmě vypořádat s právními instituty jako je občanství, osobní svoboda, a instituty rodinného práva, potřebné pro chod státu. Všechny tyto instituty s právní subjektivitou úzce souvisejí. Až novodobí romanisté o nich ovšem ve svých učebnicích uvažují v souvislosti s konceptem právní subjektivity tak, jak jej známe dnes.

Občanství, svoboda, rodina a způsobilost k právnímu jednání jsou nicméně tak podstatná odvětví římského práva, že se zákonitě promítla do učebnic a článků snad každého romanisty, stejně tak jako do kompilací Justinianových právníků, či do učebnic právníků římských. S tím souvisí nepřehledné množství pramenů, ze kterých se při tvorbě této práce dalo čerpat. České římskoprávní učebnice se vesměs faktograficky shodují s asi nejobsáhlejší učebnicí prof. Heyrovského, který nastolil svou učebnicí *Dějiny a systém soukromého práva římského* velmi vysoký standard. Zahraničních prací a literatury bylo napsáno bezpočet a některé z nich jsem samozřejmě shledal pro svou práci přínosnými. Rozhodně tím nechci vyjádřit neúctu k české romanistice, kterou považuji za špičkovou, a pravděpodobně bych všechny informace našel i v ní, ale zařazení zahraničních zdrojů mi poskytlo širší náhled na téma a místy detailnější informace u specifických pasáží práce. U částí práce, které nebývají předmětem zájmu učebnic, jsem musel využít články českých a zahraničních autorů a také prací Justinianových kodifikátorů. Skvělé dílo, čtivá, stručná a téměř pro laiky psaná Gaiova učebnice práva ve čtyřech knihách, ve vynikajícím překladu od profesora Kincla, mi byla neocenitelnou pomůckou. V tomto jsem za jedno s Justinianem a plně rozumím, proč Gaia nazýval familiérně „*noster Gaius*.“ Ač jsem se snažil využít relativně širokou škálu pramenů, pokoušel jsem se vyhnout tomu, aby se práce stala pouhým nic nového nepřinášejícím kompilátem článků a učebnic. Na různých místech práce se vyskytují teoretické analýzy a rozborů, kterými se vesměs striktně prakticky uvažující římsští právníci nezabývali a ke kterým jsem nejednou využil i děl novodobých právních teoretiků. Není vždy bez problémů skloubit tisíce let staré a někdy již neexistující instituty římského práva s o mnoho mladším konceptem právní subjektivity, nicméně právě to bylo mimo jiné cílem této práce. A možná

až příliš směle doufám, že právě ono skloubení dává mé práci určitý smysl a snad i přínos, i když si na druhou stranu pokorně uvědomuji, že prakticky každá dostupná část římského práva je již prozkoumána a analyzována vynikajícími osobnostmi české i světové romanistiky.